

ПЕРЕЛІЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ СТРУКТУРУВАННЯ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЗНАНЬ

Марина Антонова

Кандидат філологічних наук, асистент,
кафедра іноземних мов,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА),
01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, e-mail: etalk@ukr.net
UDC: 811.111'42

ABSTRACT

Maryna Antonova. Enumeration as a means of knowledge structuring and representation

The article focuses on cognitive analysis of enumeration as an instrument for structuring and conveying information. The aim of the analysis is enumeration as a means of organizing and representation of true knowledge of the world. The task of the research consists in description of enumeration as a means of structuring and knowledge representation. The novelty of the analysis is defined by the study of enumeration in various types of discourse. The theoretical value is reasoned with the analysis of enumeration as a way of organizing knowledge that reflects individual and collective experience. The results of the study of enumeration in economic, technical, advertising, ethnographic and social discourses show that it serves to structure and represent domain-specific knowledge in various types of discourse. The results of the research may be used in stylistics and discourse studies.

Key words: catalogue, categorization, conceptualization, discourse, enumeration, knowledge, language, list.

У статті зосереджено увагу на когнітивному аналізі перелічення як засобу структурування та донесення інформації. Мета дослідження полягає у вивченні перелічення як засобу організації та представлення знань про світ. Завдання полягає у дослідженні перелічення як засобу структурування та представлення знань. Новизна дослідження визначається вивченням перелічення у різних типах дискурсу. Теоретична значущість полягає у дослідженні перелічення як способу організації знань, які відображають індивідуальний та колективний досвід. Результати дослідження перелічення у економічному, технічному, рекламному, етнографічному та соціальному дискурсах виявляють, що перелічення слугує структуруванню та репрезентації фахових знань у різних видах дискурсу. Результати дослідження можуть бути застосовані у стилістиці та дискурс-аналізі.

Ключові слова: каталог, категоризація, концептуалізація, дискурс, перелічення, знання, мова, список.

Актуальність дослідження визначається застосуванням когнітивно-дискурсивного підходу до аналізу перелічення, який дозволяє встановити особливості реалізації перелічення як засобу структурування та представлення знань у різних типах дискурсу.

Мета розвідки полягає у дослідженні перелічення як способу отримання та представлення знань про світ. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення такого завдання, як: дослідження реалізації перелічення у різних типах дискурсу.

Об'єктом дослідження є перелічення, а предметом його здатність до структурування та представлення знань.

Матеріалом слугує англомовний дискурс.

Попередні дослідження лінгвістичної природи перелічення, здійснені на матеріалі художнього дискурсу, стосувались встановлення стилістичних функцій перелічення [4; 6]. Дослідження перелічення з позицій когнітивно-дискурсивної парадигми нами було здійснено на матеріалі економічного дискурсу [1; 2], проте наукову новизну цієї розвідки скла-

дає дослідження особливостей реалізації перелічення не лише в економічному, але і в інших типах дискурсу.

Знання досліджують у різних напрямках і аспектах його існування та функціонування. Серед найважливіших питань можна виокремити такі: які типи знань можуть бути виділені та протиставлені один одному (емпіричне та раціональне знання, процедурне і декларативне, мовне (вербальне) і немовне, екстралінгвістичне, невербальне тощо); які механізми і / або процедури характеризують отримання знань і в ході яких процесів вони виникають (порівняємо, по-перше, індукцію та дедукцію, умовивід, міркування; по-друге – операції порівняння, ідентифікації, розпізнавання, категоризації і класифікації об'єктів; асоціації і асоціативне поєднання одиниць, по-третє, тощо); в якому вигляді і в яких структурах знання репрезентовано людському розуму, які системи представлення знань в ньому існують і як вони між собою взаємодіють (порівняємо, наприклад, серед різних структур представлення знань фрейми, скрипти, сценарії, пропозиції, образи тощо, а серед систем знань – ментальний лексикон, концептуальну структуру тощо); питання про використання знань у процесах мислення і мовленнєво-розумової діяльності [5].

Представлення знань є напрямом методологічної науки та системних досліджень, який вивчає прагматичні характеристики наукового знання, тобто залежність організації знань від потреб діяльності, до якої його залучають [7].

Проблема представлення знань, зокрема, структурування знань на сьогоднішній день набуває неабиякої актуальності у зв'язку з великими потоками інформації у сучасному світі та необхідністю її швидкого аналізу, обробки та засвоєння.

Одним із засобів структурування та представлення знань є перелічення. Така здатність перелічення пояснюється його когнітивною природою, яка полягає у можливості перелічення класифікувати, концептуалізувати та категоризувати інформацію [2, 3–4]. Крім того, когнітивна природа перелічення передбачає його здатність до організації таких способів структурування знань як списків та каталогів.

Каталог – видання довідкове, бібліографічне або рекламне, основу якого складає систематизуючий перелік опису витворів мистецтва, товарів, промислових виробів, документів (у тому числі видань), наявних у музеї (музейний каталог), на виставці, у магазині, на складі, в бібліотеці, у видавництві, на підприємствах-виробниках або послуг, що надаються будь-яким підприємством або організацією [3, 471].

Перші бібліотечні каталоги з'являлись у далекій давнині і вже тоді виникла необхідність знайти найдосконаліший спосіб класифікації наук. Одна з найбільш цікавих тематичних класифікацій належить Порфирию Фінікійському (233–304), який прагнув зблизити вчення Арістотеля з філософією Платона. Порфирий теоретично обґрунтував дихотомічний поділ в основі родових і видових понять. Класифікація отримала назву "Древо Порфирия" [8, 84–85]. У широкому сенсі каталог визначається як спосіб організації світу, взагалі, та світу інформації, зокрема. Власне каталог як метод організації світу є невід'ємною складовою сучасної культури [15, 149–150].

Відмінність понять каталогу та списку полягає в тому, що список представлений поєднанням простих одиниць без здійснення їх опису, властивого каталогам. Каталог є всеохоплюючим, несе більше інформації і є більш схильним до відступів ніж список. Списки використовуються з різними цілями впродовж історії: вони перелічують, нагадують, увіковічують, впорядковують [9, 2–6].

Форма списку є домінуючим способом організації даних важливих для людського функціонування у світі, зокрема, фінансових операцій. Списки, що склались з послідовних знаків з'явилися 3200 років до нашої ери і є далеким походженням засобів комунікації, які пізніше розвинулись в письмову мову. Власне, артефакти, що передують письму, такі як бірки та жетони, є свідченням давнього зародження прагматичних засобів переліку [Там саме, 8].

Зокрема, мікенська культура (XVI–XII ст. до н.е.), що досягла високого рівня цивілізації і була центром розвитку ремісництва, потребувала системи письма, яка б слугувала веденню обліку та звітності. Такою системою письма було критське Лінійне письмо Б, яке

застосовувалось лише для ведення звітів, інвентаризації та подібних коротких записів, задовольняючи практичне використання і слугуючи мнемонічним засобом [11, 142].

Списки, в часи коли фактично не існувало інших засобів передачі інформації, мали важливе історичне та географічне значення. Крізь тисячоліття прагматичний список використовувався і продовжує використовуватися з комерційною, референційною та мнемонічною цілями. Списки розвинулись різноманітними способами в усьому світі, хоча більшість систем було запроваджено з метою надійного засобу зберігання інформації необхідної для письмового фіксування торгівлі та права власності. Схеми бухгалтерської справи та ведення обліку передбачені для механічного зібрання та пошук інформації з однозначною точністю є необхідними для торгівлі та управління. Кодифікація систем, яким можна швидко навчитись і якими можна легко користуватись, полегшили операції, стаючи все більш і більш організованими, адже економічне, громадське та релігійне життя стає дедалі складнішим [9, 8–12].

Отже, історія застосування перелічення як засобу структурування знань бере свій початок з дописемних часів і на сьогоднішній день перелічення наявне у різноманітних видах дискурсу. Розглянемо, зокрема, застосування перелічення у економічному, технічному, рекламному, етнографічному та соціальному дискурсах.

Економічний дискурс:

1. When George Osborne declared that "Britain has a plan and we are sticking to it" during his Budget speech on Wednesday 23 March, it was a statement of the ideological zeal that underpins the coalition's decision-making. The Chancellor's Budget speech attempted to shift the discourse from austerity and cuts to growth and enterprise. But there was no escaping the shadow of the harshest fiscal retrenchment in modern times...The trouble for the Chancellor is that every economic indicator is heading in the wrong direction – growth has turned negative, unemployment is rising fast, inflation is at its highest rate for 20 years, consumer confidence has collapsed and average earnings are falling. Indeed, the Office for Budget Responsibility, set up by the coalition, has been forced to downgrade its growth forecasts for this year and next, as we predicted at the time of the last Budget in June. More disturbing still was that this Budget offered little hope for the unemployed, especially the 974,000 young people out of work. The Chancellor's obsession with deficit reduction has narrowed his mind [16, с. 5].

В описі бюджетної політики канцлера казначейства Великобританії, спрямованої на подолання рекордного дефіциту країни у 15,5 млрд. фунтів стерлінгів, перелічення слугує називанню фактів, які підривають довіру до обраного плану дій. Йдеться про від'ємне економічне зростання, швидке зростання безробіття, найвищий рівень інфляції за останні 20 років, відсутність довіри з боку споживачів та зменшення середніх доходів населення.

2. Anyone who `uses' copyright music has to buy an annual licence from the PRS. These `music users' include everyone from radio and television stations, clubs, pubs, restaurants, shops, concert halls, dance halls and any other place where there is either live or recorded music audible to the public [10].

Перелічення надає знання щодо обізнаності з авторським правом на музичні твори, називаючи заклади (радіо та телевізійні станції, клуби, паби, ресторани, магазини, концертні та танцювальні зали та будь-які інші заклади, де лунає жива музика або музичні записи), які повинні купувати ліцензію для публічного використання музики.

Технічний дискурс: HSBC has been appointed as financial advisor on utility infrastructure work within King Abdullah Economic City, with a mandate that extends to all utility services, including desalination, wastewater treatment, solid waste and power, as well as the associated transmission and distribution networks [13, с. 14].

У даному випадку перелічення слугує називанню комунальних послуг (опріснення води, очищення стічних вод, а також послуги транспортування твердих відходів та передачі електроенергії), на які поширюються повноваження нового фінансового радника в Економічному місті короля Абдулі.

Рекламний дискурс: Rocky Mountain National Park is as real as it gets. And, Estes Park puts you right at the front door with a complete range of lodging, dining, and shopping to suit

just you. World class hiking, climbing, sightseeing and fishing are just some of the experiences you'll remember the rest of your life! [12].

Перелічення, у наведеній вище рекламі, застосовується для надання інформації стосовно можливостей відпочинку у Естес парку. Елементи перелічення називають такі послуги для туристів, як: проживання, харчування, шопінг, пішохідні екскурсії, сходження на гори, огляд визначних історичних пам'яток та рибна ловля.

Етнографічний дискурс: For my part, after a good forty years of field work what I can report is that on the boundaries of the two great world systems, in the tiny, godforsaken villages the ordinary people still gather together to celebrate their rituals (e.g. hold a traditional wedding with rituals spiced with fertility magic); they bury their dead according to traditions; shamans are once more offering initiation rites; animal sacrifices have been revived and even heroic epics are sung, not to mention more simple folk songs; the old dances are practiced again and so on [14, с. 10].

У наведеному уривку перелічення інформує щодо результатів дослідження ритуалів давніх часів, які знаходять місце у світовій людській спільноті до тепер. Елементи перелічення називають такі ритуали, як: поховання відповідно до традицій, проведення шаманами ритуалів посвяти, відродження ритуалу принесення в жертву тварин, співи богатирського епосу та простих народних пісень, відродження старовинних танців.

Соціальний дискурс: Cash was raised to pay taxes, to buy salt and cloth, and to purchase Indian bone-dust fertilizer [10].

Сплата податків, купівля солі, тканин та індійського добрива з кісткового борошна є елементами перелічення, які називають сфери використання готівки для забезпечення побуту жителів Шрі Ланки в часи англійської колонії.

Отже, історія застосування перелічення як засобу структурування та представлення знань бере свій початок з дописемних часів і на сьогоденнішній день перелічення наявне у різноманітних видах дискурсу, що засвідчує універсальність та багатаспектність його когнітивної природи, яка слугує ментальній обробці, збереженню та репрезентації інформації і тяжіє до класифікації, концептуалізації та категоризації знань, сприяючи їх інтерпретації і засвоєнню, зокрема, та слугуючи пізнанню об'єктивної дійсності, в цілому.

Перспективним є дослідження прагматичної функції перелічення у світлі когнітивно-дискурсивної парадигми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова М.Ю. Перелічення як засіб репрезентації концептуальної інформації в англійському економічному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Антонова Марина Юріївна. – К., 2011. – 232 с. – Бібліогр. : с. 185–223.
2. Антонова М.Ю. Перелічення як засіб репрезентації концепту "фінансовий ризик" / М.Ю. Антонова // Записки з романо-германської філології. – Одеса : КП ОМД, 2012. Вип. 2 (29). – С. 3–10.
3. Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка [гл. ред. А.Ю. Грицанов]. – М. : "Пашков Дом", 2007. – 1300 с.
4. Ветвинская Татьяна Леонидовна. Перечисление как стилистический прием (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.663 / Ветвинская Татьяна Леонидовна. – К., 1970. – 280 с. – Библиогр. : с. 260–280.
5. Краткий словарь когнитивных терминов [Электронный ресурс] [гл. ред. Е.С. Кубрякова]. – М. : Филол. Ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. – 245 с. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/849>
6. Левашова В.А. Лингвистическая природа и функционирование стилистического приема перечисления (на материале английского языка) : автореф. дис. на соискание уч. ступени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / В.А. Левашова; Моск. Гос. пед. ин-т ин. яз. им. Мориса Тореза. – М., 1977. – 26 с.
7. Новая философская энциклопедия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/879>

8. Солганик Г.Я. Стилистика текста : учеб. пособ. / Г.Я. Солганик. – М. : Наука, 2001. – 256 с.
9. Belknap R.E. The List: The Uses and Pleasures of Cataloguing / R.E. Belknap. – New Haven and London : Yale University Press, 2004. – 252 p.
10. British National Corpus. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>
11. Chadwick J. The Decipherment of Linear B / J. Chadwick. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 164 p.
12. Estes Park Colorado. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.estesnet.com/advertising/images/onethirdpage_2002.JPG
13. Global Water Intelligence. Market-Leading Analysis of the International Water Industry. – Volume 9. – Issue 10. – 2008. – 54 p.
14. Journal of Ethnography and Folklore. New Series. – Volume 1–2. – 2010. – p. 1–16.
15. Kisilowska M. To catalogue or not to catalogue? This is the question / M. Kisilowska // Вісник Львівського університету. Серія “Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології”. – 2007. – Вип. 2. – С. 149–153.
16. New Statesman. 2011. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.newstatesman.com/uk-politics/2011/03/budget-osborne-chancellor>